

Asia: VN/33587/2024

Tuomioistuinviraston esitys oikeusministeriölle eräiden istuntopaikkojen lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Varkauden kaupungin lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt Varkauden kaupungilta lausuntoa Tuomioistuinviraston esityksestä, jolla muutettaisiin oikeusministeriön asetusta käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista. Tuomioistuinvirasto on 1.11.2024 esittänyt oikeusministeriölle Varkauden, Nurmeksen ja Pietarsaaren istuntopaikkojen lakkauttamista 1.3.2026 lukien. Tuomioistuinvirasto on laatinut täydennetyn esityksen 9.1.2025.

Muutos merkitsisi Varkauden, Nurmeksen ja Pietarsaaren istuntopaikkojen lakkauttamista. Tuomioistuinviraston esityksen tavoitteena on säästää toimitilakustannuksissa ja mahdollistaa siten tuomioistuinlaitoksen resurssien tarkoituksenmukainen käyttäminen. Asetusmuutos voisi tulla voimaan aikaisintaan 1.3.2026.

Varkauden oikeustalo rakennettiin aikanaan hyvässä yhteistyössä Oikeusministeriön kanssa ministeriön toimittamien suunnitelmien mukaisesti ja tarpeita tarkasti kuullen. Toimitila on edelleen varsin nykyaikainen ja vastaa pääosin nykypäivän vaatimuksia. Istuntosalien ja niitä palvelevien tilojen muokkaaminen merkittävästi nykyisestä poikkeaviin käyttötarkoituksiin on osin lähes mahdotonta ainakaan kohtuullisin investoinnein.

Oikeustalo on vähitellen tyhjentynyt valtion toiminnoista, vaikka kaupunki on vuokranantajana vastannut vuokralaisen (valtion) muuttuneisiin tarpeisiin, ja asiat on ratkaistu viipymättä hyvässä yhteistyössä. Samanaikaisesti istuntopaikkoja koskevan esityksen kanssa Oikeusministeriön käsittelyssä on Ulosottolaitoksen esitys toimipaikkojen karsimisesta, joka sekkin koskettaisi Varkautta ja Varkauden oikeustaloa. Aiemmin toimitiloista on poistunut käräjäoikeuden kanslia ja verottaja. Valtion päätökset koskien Varkauden peruspalveluiden palvelurakennetta ovat olleet linjassa pidemmän aikaa heikentäviä, niistä viimeisimpänä päivystys- ja sairaalaverkon sekä sairaaloiden leikkaustoiminnan uudistamista koskeva laki, joka vei Varkaudesta yöpäivystyksen.

Tuomioistuinvirasto on esityksessään perustellut istuntopaikkojen lakkauttamista siitä saatavilla toimitilakustannusten ja henkilöstön matkakulujen sekä matkaan käytettävän työajan säästöillä.

Laskelmissa ei ole kuitenkaan esitetty istuntopaikan lakkauttamisen vaihtoehtokustannuksia eli missä määrin istuntopaikan lakkauttaminen lisää kokonaiskustannuksia. Vastaavat palvelut eivät ole myöskään Kuopiossa kuluitta toteuttavissa. Missään tapauksessa esitetty lakkauttaminen ei tule pienentämään julkisen sektorin kuluja kokonaistaloudellisesti asiaa tarkastellen vaan päinvastoin kasvattaa julkisen sektorin kulurakennetta, kun nykyaikaiset ja asianmukaiset oikeustalon toimitilat jäävät vaille käyttöä.

Tavanomaisen istuntopäivän aikana käsitellään useita juttuja, jolloin lakkauttaminen todellisuudessa koskettaa huomattavan suurta joukkoa asianosaisia ja heidän avustajiaan sekä todistajia, mikä todellisuudessa tulee lisäämään oikeudenkäyntikuluja huomattavasti. Kulut lisääntyvät osapuolten ja avustajien matkustamisesta Kuopioon joko Pohjois-Savon käräjäoikeuden omien istuntojen vuoksi taikka kaikkien muiden tuomioistuinten etäyhteyshmahdollisuuksien poistumisen vuoksi. Matkustamisvaatimus aiheuttaa myös etenkin rikosasioissa varmuudella juttujen peruuntumisia ja siten lisäkuluja.

Vuoden 2024 tilastoa, juttuja Varkaudessa istuttiin seuraavasti:

- 66 rikosistuntopäivää
- 28 muuta istuntopäivää

Virka-apu videoyhteyksiä Varkaudesta eri tuomioistuimiin:

- 100 kpl ja sen lisäksi 38 kpl Kuopion ja Iisalmen istuntoihin

Mikäli istuntopaikka Varkaudessa lakkautetaan, on lisäksi vaarana haastemiespalveluiden loppuminen Varkaudessa.

Varkauden kaupungin näkemyksen mukaan kulusäästöjä tulee tarkastella kokonaistaloudellisesti ja säästölaskelmissa tulee arvioida ja huomioida tosiasialliset vaihtoehtoiset kulut. Lakkauttamista ei tule tarkastella pelkästään saatavien kulusäästöjen näkökulmasta, jotka nekin ovat Tuomioistuinviraston esittämien laskelmien perusteella vielä tarkentumattomat. Lisäksi asiassa tulee huomioida kansalaisten yhdenvertaisuus ja oikeusturvanäkökohdat sekä aluetaloudelliset näkökohdat.

Varkauden istuntopaikan lakkauttaminen heikentäisi merkittävästi alueen kansalaisten yhdenvertaisuutta oikeudenkäyntipalveluiden saatavuudessa. Varkauden istuntopaikka palvelee laajaa aluetta, ja sen lakkauttaminen pakottaisi kansalaiset matkustamaan Kuopioon, mikä heikentää merkittävästi palveluiden saatavuutta.

Tuomioistuinviraston esityksessä matka on arvioitu ainoastaan Varkauden keskustasta, mutta todellisuudessa matkaa pitää arvioida koko käräjäoikeuden tuomiopiirin osalta huomioiden mm. Joroisissa ja Kangaslamilla asuvat.

Oikeusturvan toteutuminen edellyttää, että kansalaisilla on kohtuullinen pääsy oikeudenkäyntipalveluihin. Varkauden istuntopaikan lakkauttaminen johtaa oikeusprosessien viivästymiseen ja voisi mahdollisesti aiheuttaa ruuhkautumista Kuopion istuntopaikalla. Tämä heikentäisi oikeusturvaa, sillä pitkät käsittelyajat voivat aiheuttaa merkittävää haittaa asianosaisille.

Myös aluetaloudellinen näkökulma tulee huomioida. Pohjois-Savon maakunnassa seutukeskuksilla ja seutukunnilla on useimpiin muihin maakuntiin verrattuna erittäin suuri aluetaloudellinen vaikutus. Vaikka Pohjois-Savossakin väestön keskittyminen maakuntakeskukseen Kuopioon ja 5-tien kehityskäytävälle

jatkuu, on Varkauden seutukunnalla merkittävä rooli aluetaloudessa erityisesti vientiyriytysten ja teknologiayriytysten sijainnin vuoksi. Maakunnan viennistä vuonna 2023 syntyi Varkauden seudulla 30 %.

Varkaus on elinvoimainen seutukeskus, jonka alueella ja naapurikunnissa sijaitsee merkittävää ja koko Suomen viennille, kansantaloudelle ja yritystoiminnan kansainvälistymiselle tärkeitä yrityksiä. On kansallinen kysymys, säilyttävätkö kansainväliset yritykset tuotantonsa ja hallintonsa alueella. Jos yritys poistuu Pohjois-Savosta, se poistuu todennäköisesti samalla koko Suomesta maamme tunnistettujen kilpailukykyhaittojen vuoksi. Siksi on tärkeää huolehtia yleisesti työvoiman ja erityisesti vientiteollisuuden avainhenkilöstön riittävydestä. Pohjois-Savossa on tunnistettu, että työpaikkatarjonnan monipuolisuus (ns. puoliso työpaikat) voi olla keskeisessä roolissa vientiteollisuuden avainhenkilöiden halukkuudessa hakeutumisessa alueelle. Pientenkin valtionhallinnon yksiköiden läsnäolo seutukeskuksissa on yksi osa tätä työpaikkatarjonnan monipuolisuutta.

Suomessa ja myös Pohjois-Savossa on todistettu kehitystä, jossa valtion vetäytyminen seutukaupungeista aiheuttaa myös muiden toimintojen supistumista. Nykyinen geopolitiinen tilanne on saanut aikaan korostuneen tarpeen huolehtia Itä-Suomen elinvoimaisuudesta, väestökehityksestä ja kestävydestä erilaisissa poikkeusoloissa. Kaikki valtion viranomaisten toimipaikkojen ja työpaikkojen lakkauttamiset tällä alueella toimivat nykytilan asettamien vaatimusten vastaisesti. Tämä on otettava vakavasti huomioon valmisteltaessa toimipaikoista määrääviä asetuksia.

Lopuksi Varkauden kaupunki haluaa ilmaista tahtonsa neuvotella eri ratkaisuista, joilla istuntopaikan sekä myös haastemiespalveluiden säilyminen voitaisiin varmistaa jatkossakin. Toimipaikan osalta lakkauttamisella saavutettavien säästöjen asemesta voitaneen löytää muita, valtion kannalta jopa edullisemmiksi muodostuvia ratkaisuja.

Varkauden kaupunki vetoaa oikeusministeriöön, valtioneuvostoon ja eduskuntaan, että ne asiasta päättäessään ottavat huomioon tässä lausunnossa esitetyt perusteet ja istuntopaikka säilytetään vastaisuudessakin Varkaudessa.

Varkaudessa 17.2.2025

Varkauden kaupunki

Mäkinen Antti

Varkauden kaupunki - Varkauden kaupunginhallitus 17.2.2025 § 32